

De hongerdood van heckrunderen in de Oostvaardersplassen in de winter '98-'99

Sinds het voorjaar van 1996 is de Raad voor Dierenaangelegenheden sterk betrokken geweest bij de ontwikkelingen in het natuurgebied de Oostvaardersplassen en bij de vormgeving van het voor dat gebied te voeren beleid. Daarbij waren de inzichten van de Raad vanzelfsprekend meer ingegeven door de onmiskenbare risico's voor de gezondheid en het welzijn van de dieren in het gebied, voor de verspreiding van dierziekten en voor de volksgezondheid, dan door de belangen van het natuurbeleid.

Op verzoek van de toenmalige Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, heeft de Raad op 17 december 1996 een uitvoerig advies uitgebracht hoe de bovengenoemde risico's zouden kunnen worden beperkt. Ook de Raad voor Natuurbeheer bracht advies uit. Mede op grond van deze beide adviezen, heeft de Minister toen zijn beleid ten aanzien van grote grazers in natuurgebieden vastgesteld. Dit beleid is neergelegd in een brief van de Minister aan de Tweede Kamer van 26 maart 1997 (kenmerk DN.971455). In die brief schrijft de Minister o.a.:

"Onnodig lijden van de dieren moet worden voorkomen. Dit houdt in dat erop wordt toegezien, dat er voldoende voedselaanbod en drinkwatergelegenheid aanwezig is. Ook vindt er een continue monitoring door de beheerder plaats om te onderzoeken of de grenzen van draagkracht van het gebied voor de populatie zijn bereikt. In dat geval zal ingegrepen worden in de omvang van de populatie. Indien deze grenzen niet bereikt zijn [...] zal worden overgegaan tot bijvoederen indien de omstandigheden daartoe nopen."

Tot zijn verbazing en teleurstelling heeft de Raad moeten vaststellen, dat de huidige praktijk in de Oostvaardersplassen haaks staat op dit helder geformuleerde beleid. Omtrent de draagkracht van het gebied bestaat nog steeds onduidelijkheid (zie hieronder), er is onvoldoende voedselaanbod, er wordt niet ingegrepen in de omvang van de populatie en er wordt niet bijgevoerd.

Ook een punt, waarover in 1996 volstrekte duidelijkheid bestond, wordt thans weer ter discussie gesteld. In zijn brief aan de Raad van 12 juli 1996 (kenmerk N.964646) stelde de Minister dat de grote grazers in natuurgebieden beschouwd moeten worden als gehouden dieren en dus vallen onder de bepalingen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, inclusief de daaruit voortvloeiende zorgplicht voor de houder van de dieren. Deze zorgplicht wordt thans weer ontkend en vertroebeld, mede door Uw schriftelijke antwoord op vragen, gesteld door leden der Tweede Kamer (ontvangen 27 april 1999):

"In grote natuurgebieden zoals de Oostvaardersplassen is de verantwoordelijkheid van de mens ten opzichte van de dieren anders dan bijvoorbeeld in de reguliere veehouderij."

De Raad acht de hele discussie over de vraag of er de afgelopen winter in de Oostvaardersplassen nu wel of niet een gebrek aan voedsel was, een abstract woordenspel, aangezien vaststaat dat er stieren stierven door een (in ieder geval kwalitatief) tekort aan voedsel.

In zijn bovengenoemde advies van 17 december 1996 heeft de Raad een groot aantal redenen opgesomd om in de Oostvaardersplassen één of meer vaste kralen op te zetten. Eén van die redenen was, dat binnen deze kralen dieren zouden kunnen worden bijgevoerd. In een persbericht en in de personeelskrant van Staatsbosbeheer (SBB) wordt gesteld dat bijvoederen geen oplossing biedt voor het voedseltekort van de afgelopen winter. Het merendeel van de argumenten die SBB hiervoor aanvoert hebt U overgenomen in het mondeling overleg met de Vaste Commissie voor LNV van de Tweede Kamer op 2 juni 1999. Niet gemeld wordt echter, noch door U, noch door SBB, dat de door de Raad voorgestelde opzet van één of meer vaste kralen alle bezwaren tegen het bijvoederen zou kunnen ondervangen.

In het Raadsadvies van 1996 werd er eveneens voor gepleit om met grote spoed de draagkracht van de Oostvaardersplassen te doen vaststellen. Daarbij werd er door de Raad reeds nadrukkelijk op gewezen, dat de draagkracht van een gebied niet alleen afhankelijk is van het voedselaanbod, maar dat ook sociale structuren daarbij o.a. een rol spelen. In zijn bovengenoemde brief aan de Tweede Kamer van 26 maart 1997 meldt de Minister dat een lopend onderzoek van IBN-DLO naar de draagkracht van de Oostvaardersplassen in 1997 zal worden uitgevoerd. Het is voor de Raad dan ook buitengewoon teleurstellend om in Uw bovengenoemde schriftelijke beantwoording van kamervragen te moeten lezen dat het onderzoeksrapport van IBN-DLO nog steeds niet is verschenen en bovendien slechts zal handelen over de (voedsel)draagkracht van het onderhavige natuurgebied.

In andere natuurgebieden in Nederland blijkt duidelijk dat een aanvaardbaar natuurbeheer gevoerd kan worden. De Raad moet echter concluderen dat in de Oostvaardersplassen de situatie volledig uit de hand is gelopen. De adjunct-directeur van SBB, de heer Van Heijst, zegt: "Er is sprake van een experimentele situatie." (Stamblad van 18 mei 1999). Ook in Uw schriftelijke antwoord op kamervragen meldt U dat de kennis over het dedomesticatieproces dat in de Oostvaardersplassen beproefd wordt, onvolledig is. Naar de mening van de Raad is het niet langer toelaatbaar dat er geëxperimenteerd wordt ten koste van de dieren. Het experiment heeft lang genoeg geduurd, het is mislukt, het dient zo spoedig mogelijk te worden beëindigd.

Den Haag, 29 juni 1999